

SURİYELİ GÖÇMENLERİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENİMİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Emine SUR¹, Gürbüz ÇALIŞKAN²

1 Dr., MEB, eminesur30@gmail.com, ORCID: 0000 0002 6594 8885.

2 Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi., gurbuzcaliskan06@gmail.com, ORCID: 0000 0002 7120 4428.

Geliş Tarihi: 28.06.2021 Kabul Tarihi: 01.09.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.958914

Öz: Araştırmanın amacı, Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve sorunlara çözüm önerileri getirmek olarak belirlenmiştir. Bu amaçla 17 yetişkin ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yönteminin ve içerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmada göçmenlerin sosyal hayatlarında ihtiyaçlarını gidermek, Türk arkadaşları ile anlaşabilmek için Türkçe öğrenmek istedikleri; dil becerilerini edinirken hızlı konuşmaları anlayamama, bazı kelimelerin anlamını ve eklerin görevlerini bilmeme, sesli harfleri karıştırma ve kalıplaşmış ifadelerin anlamını bilmeme gibi sorunlarla karşılaştıkları; yetişkin göçmenlerin Türkçe öğrenirken bireysel, sosyal ve ekonomik sorunlar yaşadıklarını görülmüştür. Göçmenler, günlük yaşamlarında Türkçeyi resmi işlemleri yerine getirmek, günlük ihtiyaçlarını karşılamak, Türk arkadaşları ile iletişim kurabilmek, çocuklarına öğretebilmek için konuşmakta; Türkçe derslerinin Türkçe öğrenmeleri için yeterli olduğunu düşünürken ders kitaplarında bazı değişikliklerin yapılmasının kendileri için daha faydalı olacağına inanmaktadırlar. Göçmenler, sınıf arkadaşlarının göçmen olmasının kendilerine avantaj sağladığını düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, yabancılara Türkçe öğretimi, göçmenlere Türkçe öğretimi

PROBLEMS IMMIGRANTS EXPERIENCE WHILE LEARNING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract:

The aim of the research is to identify the problems that Syrian immigrants face while learning Turkish and to offer solutions to the problems. For this purpose, 17 adults were interviewed. In the research, in which the interview method and content analysis technique were used, it was determined that the immigrants wanted to learn Turkish in order to meet their social needs and to get along with their Turkish friends; they encounter problems such as not being able to understand fast speech, not knowing the meaning of some words and the functions of suffixes, mixing vowels and not knowing the meaning of stereotypes while acquiring their language skills; It has been observed that adult immigrants experience individual, social and economic problems while learning Turkish. Immigrants speak Turkish in their daily lives in order to carry out official procedures, to meet their daily needs, to communicate with their Turkish friends, and to teach their children; While they think that Turkish lessons are sufficient for them to learn Turkish, they believe that making some changes in the textbooks will be more beneficial for them. Immigrants think that the fact that their classmates are immigrants gives them an advantage.

Keywords: Turkish education, teaching Turkish to foreigners, teaching Turkish to immigrants

Giriş

Bireylerin ya da grupların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir bölgeden başka bir bölgeye ya da bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine hareket etmesi şeklinde tanımlanabilen göç, insanlık tarihinin her döneminde yaşanmış toplumsal olgulardan bir tanesidir (Gün ve Bayraktar, 2008). Tarım toplumundan sanayi toplumuna sanayi toplumundan bilgi toplumuna (toplum 4.0'a) kadar geçen sürede insanoğlu kimi zaman ekonomik kaygılardan kimi zamanda iç çatışmadan kaynaklanan sorunlardan kaçmak için bulunduğu bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. 2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta başlayan "Arap Baharı" olarak alanyazına geçen iç karışıklık, 2011 yılında Suriye'ye sıçramış ve bu coğrafyadan büyük bir göç dalgasının çevredeki ülkelere doğru akmasına neden olmuştur. 5 yılı aşkın süredir devam eden yoğun şiddet ve çatışma ortamından kaçan pek çok Suriye vatandaşı Türkiye'nin de aralarında bulunduğu komşu ülkelere sığınmışlardır. Türkiye, bu süreçte izlemiş olduğu "açık kapı" politikasıyla Suriye ile arasındaki sınır kapısını açmış ve sığınmacıları kabul etmiştir.

Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan araştırmalar ve hazırlanan raporlar 2011'den beri Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısının gün geçtikçe arttığını ve Suriye'deki iç savaş ve şiddet ortamının hâlâ sürüyor olması nedeniyle Suriyeli sığınmacıların uzun süre Türkiye'de kalacağını göstermektedir (UNHCR, 2015; Theirworld ve A World at School, 2015; HRW, 2015; Erdoğan, 2015; Kanat ve Üstün, 2015 Akt. Emin, 2016).

Göçmen ve mülteci olarak kendi ülkelerinden başka bir ülkeye giden bu insanların öncelikli sorunları fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Daha sonraki en başat problemi ise göç ettikleri ülkenin dilini, o ülkenin gelenek-göreneklerini, değerlerini, kurallarını öğrenerek o topluma uyum sağlamaktır (Temiz, 2020). Türkiye; göçmenlerin beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını gidermesinin yanı sıra topluma uyum sağlayabilmeleri ve dil öğrenebilmeleri için çocuklara GEM-Geçici Eğitim Merkezlerinde veya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün eğitim kurumlarında; yetişkinlere ise başta Halk Eğitim Merkezleri olmak üzere üniversitelere bağlı Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER), Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, Belediyelerce düzenlenen kurslar, STK tarafından organize edilen Türkçe dil kurslarında ve uluslararası projelerle (TAMEB projesi gibi) dil eğitimi vermektedir (Bulut, Soysal ve Gülçiçek, 2018; Gözübüyük Tamer, 2020).

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte eğitim sisteminin ilkeleri ve öncelikleri yeniden belirlenmiş ve ana dili öğretimi de sistemin temeline oturtularak eğitim-öğretim süreçleri planlanmıştır (Demir ve Yapıcı, 2007). Ancak Türkçenin ana dili olarak öğretime yönelik çalışmaların yapılması ve bu çalışmaların eğitim sisteminde temele alınmasına karşın, ikinci bir dil olarak Türkçenin yabancılara nasıl öğretileceği konusu son yıllarda yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Bugün dünyada yaygın bir biçimde benimsenmiş; sanatta, teknolojiye, uluslararası iletişimde en çok kullanılan dillerin yabancı dil olarak öğretimi gelişmiş diller olduğu unutulmamalıdır (Candaş Karababa, 2009). Bir ulusun dilinin yabancı dil olarak öğretilmesi öncelikle devletin sahiplenip yönlendireceği, ilkelerini ve politikalarını saptayacağı önemli bir konu alanı olarak günümüzde yer edinmektedir (Akış, 2009; Karababa ve Çalışkan, 2012). Öğretim yapacak kurumları, uygulanacak eğitim programını, hangi nitelikteki öğretmen ve öğretim elemanlarının çalıştırılacağını, araç-gereç yönünden nelere gereksinim duyulacağını ve bunların nasıl sağlanacağını önceden bilmek ve tüm hazırlıkları yaparak işe girişmek çok ciddi, titiz ve süreklilik isteyen bir iştir (Tosun, 2005). Türkiye bu anlamda devlet destekli veya özel birçok kurum özelinde Türkçeyi sistemli bir biçimde öğretmek açısından önemli aşamalar kaydetmiştir. Özellikle Türkçe öğretim sürecinde kullanılacak ders araç-gereçlerini geliştirme ve öğretim ortamlarını düzenlemede önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak Türkiye'nin son yıllarda karşısına çıkan göç olgusu, bu çalışmaların farklı boyutlarda ele alınmasına ve farklı politikaların geliştirilmesine olanak sağlamıştır.

Son yıllarda Türkiye'ye, Türk kültürüne ve Türkçeye olan ilgi giderek artmıştır. Dünyanın birçok yerinden birçok sayıda insan Türk insanını tanımak, Türkiye'de

çalışmak ve yaşamak istemektedir. Türkiye'nin dünya üzerindeki öneminin giderek arttığı günümüzde dünyaya Türkçe seslenmek ve Türkçeyi tüm dünyaya tanıtmak yalnızca dil öğretmek değildir. Onlara Türk kültürünü, Türk insanını, Türk kimliğini, Türk değerler sistemini tanıtmak anlamına da gelmektedir. Bu yüzden dil öğretiminin sahip olduğu bu güç yadsınamaz bir gerçektir. Zira dil; kültür aktarıcısı işlevine sahiptir. Türkçeyi öğrenen yabancıların Türk kültürüne uzak olmaları; Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinin ana dili olarak öğretilmesinden farklı ve zor yönünü oluşturmaktadır. Özellikle göçle birlikte ülkemize gelen ve yerleşen göçmenlere yönelik Türkçe öğretim süreçleri hem ülkemize hem de kültürümüze uyum sağlama boyutunu da taşımaktadır. Bu durum gerçekleştirilecek çalışmalara ve araştırmalara da farklı bir anlam katmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin dil öğrenmeleri, onların günlük yaşamlarında iletişimden kaynaklanacak sorunlarla baş etmelerinde, toplumun kültürüne adapte olabilmelerinde ve eğitim-öğretim faaliyetlerini sorunsuz devam ettirebilmelerinde önemli rol oynayacaktır. Dil öğrenme süreçlerinde yaşanan aksaklıklar göçmenlerin sosyal yaşamlarında önemli problemlerle karşılaşmalarına neden olacağı için dil eğitimi hem göçmenler hem de o ülkede yaşayan diğer vatandaşlar için hayati önem taşımaktadır. Bu noktadan hareket eden alan uzmanları göçmenlerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları problemleri tespit etmeye yönelik bir dizi araştırma gerçekleştirmiştir.

Biçer ve Alan (2017) yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara; Boylu ve Işık (2020) Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı illerde Türkçe öğrenme süreçlerine; Bölükbaş (2006) Suriyeli mültecilerin dil ihtiyaçlarının analizine; Ünal vd. (2018) Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlara; Morali (2018) Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çalışmalar yapmıştır. Ancak alanyazında Suriyeli kadın ve erkek göçmenlerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları problemleri tespit eden, iki grubun görüşlerini karşılaştırarak değerlendiren ve bu sorunlara çözüm önerisi getiren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulguların Suriyeli ve diğer göçmenlerin Türkçe öğretimine yönelik hazırlanacak öğretim programlarının planlanmasına, ders kitaplarının hazırlanmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları problemleri tespit etmektir. Araştırmanın bu temel amacına bağlı olarak alt amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenme nedenleri nelerdir?
2. Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenirken (dinleme, okuma, konuşma, yazma, dil bilgisi, kelime öğrenimi) karşılaştıkları sorunlar nelerdir? Suriyeli göçmenlerin

sözlü ve yazılı iletişim becerilerini öğrenirken yaşadıkları probleme ilişkin dağılımları nasıldır?

3. Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenme sürecinde kendilerinden kaynaklandığını düşündükleri (bireysel, sosyal ve ekonomik) sorunlar nelerdir?
4. Suriyeli göçmenler Türkçeyi okul dışında en fazla nerede ve hangi amaçla kullanmaktadırlar?
5. Suriyeli göçmenler kurumlarında verilen Türkçe derslerinin Türkçeyi öğrenmeleri için yeterli olduğunu düşünüyorlar mı? Yetersiz ise ne gibi değişikliklerin yapılmasını istiyorlar?
6. Suriyeli göçmenler ders kitaplarının ve öğretmenlerinin Türkçeyi öğrenmeleri için yeterli olduğunu düşünüyorlar mı? Yetersiz ise ne gibi değişikliklerin yapılmasını istiyorlar?
7. Suriyeli göçmenler öğretmenlerinin ve sınıf arkadaşlarının bu süreçte kendilerine olan yaklaşımları hakkında ne düşünüyorlar?

Yöntem

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, sosyal gerçekliği ortaya çıkarmak için derinlemesine araştırma yapmayı sağlayan bir veri toplama tekniğidir (Yüksel, 2020). Görüşme teknikleri yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Grupla yapılan görüşme tartışma tekniği olan odak grup görüşmesi; katılımcıların bakış açılarına, deneyimlerine, ilgilerine, eğilimlerine yönelik çok boyutlu nitel bilgiye ulaşılmasını sağlamaktadır (Çokluk vd., 2011). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenme sürecinde karşılaşılan problemleri tespit etmek amacıyla hazırlanan bu çalışmada göçmenlerin bakış açılarını ve deneyimlerini tam olarak tespit edebilmek amacıyla odak grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın etik izni Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığından 16/04/2021 tarihli, 4 No'lu toplantıdan 2021/266 karar numarası ile alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Konya da dil eğitimi veren özel bir kursa devam eden 17 yetişkin göçmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin demografik bilgileri (cinsiyet, medeni durum, yaş, kaç yıldır Türkiye'de yaşadıklarına ilişkin bilgiler) Tablo1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Katılımcıların Nüfus Bilgilerine İlişkin Veriler

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	9	52.94
	Erkek	8	47.05
Medeni Durum	Evli	10	58.82
	Bekâr	7	41.17
Yaş	13-15 yaş aralığında	3	17.64
	15-20 yaş aralığı	8	47.05
	20-30 yaş aralığı	3	17.64
	30 yaş ve üzeri	3	17.64
Türkiye’de bulunma süreleri	4-12 ay	4	23.52
	1-3 yıl	2	11.76
	3-5 yıl	1	5.88
	5 yıl ve daha fazla	10	58.82
Geldikleri Ülke	Suriye	17	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi görüşmeye katılan göçmenlerin %52’si (f=9) kadın, %47’si (f=8) erkek, %58’i evli (f=10) ve %41’i (f=7) bekârdır. %17’si (f=3) 13-15 yaş aralığında, %47’si (f=8) 15-20 yaş aralığında, %17’si (f=3) 20-30 ve 30 yaş üzerindedir. %23’ü (f=4) 4-12 aydır, %11’i (f=2) 1-3 yıldır, %5’i (f=1), 3-5 yıldır, %58’i (f=10) 5 yıl ve daha fazla zamandır Türkiye’de yaşamaktadır. Görüşme yapılan göçmenlerin tamamı (f=17) Suriye’den gelmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri; dört, beş, altı ve sekiz katılımcı ve bu katılımcılara ders veren üç öğretmene birlikte beş odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Veriler röportör aracılığıyla yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme 40-50 dakika arası sürmüştür.

Verilerin Analizi

Görüşme formunun geçerliliğini sağlamak için alanyazın taraması yapılmış, gerekli bilgiler edinildikten sonra görüşme soruları hazırlanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin iki alan uzmanının görüşü alınmıştır. Alan uzmanları iki sorunun formdan çıkarılmasını önermiştir. Alan uzmanlarının görüşlerinden yola çıkılarak iki soru formdan çıkartılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde kullanılan ve nitel araştırmalarda sıklıkla yararlanılan içerik analizi, belirli kurallara

dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenabilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd. 2013 Akt. Akaydın ve Çeçen, 2014). İki araştırmacı Suriyeli göçmenlerin sorulara vermiş oldukları cevapları kodlayarak incelemiştir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Suriyeli göçmenlerin Türkçeyi neden öğrenmek istedikleri, dil becerilerini öğrenirken (dinleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi, kelime öğretimi) hangi problemlerle karşılaştıkları, dinleme-konuşma ve okuma-yazma becerilerini öğrenirken hangi beceride daha fazla zorlandıkları, Türkçeyi okul dışında en fazla nerede ve hangi amaçla kullandıkları, verilen derslerin, ders kitaplarının ve öğretmenlerinin dil öğrenmelerinde yeterli olup olmadığı, öğretmenlerinin ve sınıf arkadaşlarının kendilerine olan yaklaşımının nasıl olduğuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1.1. Suriyeli Göçmenlerin Türkçeyi Öğrenme Nedenlerine Yönelik Bulgular

Araştırmada, öncelikle göçmenlerin Türkçeyi neden öğrenmek istedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmeye katılan tüm göçmenler zor durumda kaldıkları için Türkçe öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Göçmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 2. Göçmenlerin Türkçe Öğrenme Nedenleri

Göçmenlerin Türkçe Öğrenme Nedenleri	K.Y.G		E.Y.G.	
	(%)	(f)	(%)	(f)
<i>Çalışma ortamındaki arkadaşlarım ve işverenim ile iletişim kurmak istiyorum.</i>	-	-	%50	4
<i>Sokakta, pazarda, markette, çarşıda ihtiyaçlarımı karşılamak için Türkçe öğrenmek istiyorum.</i>	%100	9	%100	8
<i>Türk konuşmalarım ve arkadaşlarım ile anlaşabilmek istiyorum.</i>	%100	9	%100	8
<i>Hastaneye gittiğimde dil bilmediği için çok zorluk çekiyorum.</i>	%55	5	%75	6
<i>Üniversiteye gitmek istiyorum.</i>	%11	1	%12	1
<i>Çocuklarıma öğretmek için Türkçe öğrenmek istiyorum.</i>	%70	6	-	-
<i>Okulda öğretmenlerim ve Türk arkadaşlarım ile iletişim kurmak istiyorum.</i>	-	-	%37	3

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 1 incelendiğinde, Suriyeli göçmenlerin sosyal hayatlarında ihtiyaçlarını karşılamak, Türk arkadaşları ile anlaşabilmek için Türkçe öğrenmek istedikleri görülmektedir. İşvereni ve çalışma arkadaşları ile iletişim kurabilmek isteyen erkek yetişkin göçmenlerin %50'si; kadın göçmenlerin %70'i çocuklarına Türkçe öğretebilmek için Türkçe öğrenmek istemektedir. Kadın göçmenlerin %11'i, erkek göçmenlerin %12'si üniversiteye gidebilmek için Türkçe öğrenmek istemektedir. Yapılan görüşmede, kadın göçmenlerin %55'i ve erkek göçmenlerin %71'i hastane ve sağlık ocağında dil bilmedikleri için çok büyük zorlukla karşılaştıklarını ve bu nedenle Türkçe öğrenmek istediklerini ifade etmiştir. Tablo 1'deki bulgular erkek göçmenlerin çalışma hayatında daha fazla yer almalarından ötürü iş ve sosyal yaşamlarını sorunsuz geçirmek için buna karşın kadın göçmenlerin çocuklarını eğitebilmek için Türkçe öğrenmek istedikleri görülmektedir.

1.2. Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Bulgular

Göçmenler Türkçe öğrenirken dinleme becerisine yönelik karşılaştıkları sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Tablo 3. Suriyeli Göçmenlerin Dinleme Becerisini Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

Dil Becerisi	Karşılaşılan Sorunlar	Göçmenlerin ürettiği çözüm önerileri	K.Y.G		E.Y.G.	
			%	f	%	f
Dinleme	<i>Hızlı konuşan birini anlamakta zorluk çekiyorum.</i>	<i>Türkçe eğitim veren bir kursa gittim.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Anlamını bilmediğim kelimeler dinlediğim cümleleri anlamamı zorlaştırıyor.</i>	<i>Daha fazla dinleme etkinliği yaptım.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Kelimelere getirilen eklerin görevlerini bilmediğim için dinlediğimi anlamakta güçlük çekiyorum.</i>	<i>Bilmediğim kelimelerin ve eklerin anlamını Google'dan öğrendim ya da bir arkadaşşıma sordum.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Sesli harfleri karıştırdığım için dinlediğim kelimeleri anlamakta zorluk çekiyorum.</i>	<i>Bu kelime veya eki aklımda tutuyorum.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Bazen şiveden kaynaklanan farklılıklar dinlediğimi anlamamı zorlaştırıyor.</i>	<i>Türkçe bilen birinden açıklamasını istiyorum.</i>	-	-	%50	4
	<i>Atasözü, deyim gibi kalıplaşmış ifadelerin anlamını bilmediğim için dinlediğimi anlamakta sorun yaşıyorum.</i>	<i>Bilmediğim ifadelerin anlamını öğreniyorum.</i>	%100	9	%100	8

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 3 incelendiğinde, dinleme becerisini öğrenirken kadın ve erkek göçmenlerin hızlı konuşmaları anlayamama, bazı kelimelerin anlamını ve eklerin görevlerini bilmeme, sesli harfleri karıştırma ve kalıplaşmış ifadelerin anlamını bilmeme gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Erkek göçmenlerin %50'si şiveden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Göçmenler karşılaştıkları sorunlara Türkçe öğrenebilecekleri bir kursa gitmek, daha fazla dinleme etkinliği yapmak, dinlediğini anlamasına engel olan kelimenin anlamını öğrenmek gibi çözümler üretmektedir. Yapılan görüşme kadın ve erkek göçmenlerin benzer problemlerle karşılaştıklarını göstermektedir. Erkek göçmenler Türklerle daha fazla iletişim kurdukları için şiveden kaynaklı sorunlar yaşamaktadır.

Göçmenler Türkçe öğrenirken konuşma becerisine yönelik karşılaştıkları sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Tablo 4. Suriyeli Göçmenlerin Konuşma Becerisini Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

Dil Becerisi	Karşılaşılan Sorunlar	Göçmenlerin ürettiği çözüm önerileri	K.Y.G		E.Y.G	
			%	f	%	f
Konuşma	<i>Dil bilgisi kurallarını yeterince bilmediğim için sorun yaşıyorum.</i>	<i>Türkçe eğitim veren bir kursa gittim.</i>	%55	5	%100	8
	<i>Yeterince kelime bilmemek, kendimi ifade etmemi zorlaştırıyor.</i>	<i>Dil bilgisi kurallarını anlatan videolar izledim.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Arapça-Türkçe cümle yapılarının farklı olması konuşma sürecinde sorun yaşamama neden oluyor.</i>	<i>Kurstaki arkadaşlarımla ve hocalarımla konuşma etkinliği yaptım.</i>	%55	5	%50	4
	<i>Ekleri görevlerine uygun kullanamamak konuşma sırasında endişelenmeme neden oluyor.</i>	<i>Eklerin işlevlerini öğrenmeye ve cümlede uygun şekilde kullanmaya çalıştım.</i>	%70	6	-	-

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 4 incelendiğinde, konuşma becerisini öğrenirken kadın göçmenlerin %55'i, erkek göçmenler tamamı dil bilgisi kurallarını bilmemek; kadın ve erkek göçmenler yeterince kelime bilmemek; kadın göçmenlerin %55'i, erkek göçmenlerin %50'si Arapça-Türkçe cümle yapılarının farklı olması; kadın göçmenlerin %70'i ekleri görevlerine uygun kullanamadıkları için kaygı düzeylerinin yükselmesi gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Göçmenler dilbilgisi kurallarını tam olarak bilmedikleri için konuşma sırasında hangi zaman eklerini kullanacaklarını bilmediklerini, yüklem

Suriyeli Göçmenlerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar

ve öznenin yerini karıştırdıklarını ifade etmiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi kadın ve erkek göçmenler benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Sadece kadın göçmenlerin erkek göçmenlere göre daha endişeli olduklarını söylemek mümkündür.

Göçmenler karşılaştıkları sorunlara Türkçe öğrenebilecekleri bir kursa gitmek, dil bilgisi kurallarını anlatan videolar izlemek, konuşma etkinlikleri yapmak gibi çözümler üretmektedir.

Suriyeli göçmenler Türkçe öğrenirken okuma becerisine yönelik karşılaştıkları sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Tablo 5. Suriyeli Göçmenlerin Okuma Becerisini Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

Dil Becerisi	Karşılaşılan Sorunlar	Göçmenlerin ürettiği çözüm önerileri	K.Y.G.		E.Y.G	
			%	f	%	f
Okuma	<i>Okurken sesli harfleri karıştırıyorum.</i>	<i>Türkçe eğitim veren bir kursa gittim.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Uzun cümleleri hem okumakta hem de anlamakta güçlük çekiyorum.</i>	<i>Okuma öğrenmek için uygulamalar indirdim ve bunlar üzerinde çalıştım.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Eş sesli kelimeler cümlede benim bilmediğim bir anlamda kullanılmışsa okuduğumu anlamakta güçlük çekiyorum.</i>	<i>Farklı okuma parçalarını okudum. Tekrarlar yaptım.</i>	%100	9	%100	8
	<i>Bazı kelimelerin anlamını bilmemen okuduğumu anlamamı zorlaştırıyor.</i>	<i>Şözlük kullanıyorum. İnternette kelimenin anlamını öğreniyorum.</i>	%100	9	%100	8

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 5 incelendiğinde, okuma becerisini öğrenirken kadın ve erkek göçmenlerin sesli harfleri karıştırmak, uzun cümleleri anlayamamak, eş sesli kelimelerin ve benzer şekilde bazı kelimelerin anlamını bilmemekten kaynaklanan sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Tablo 5'te görüldüğü gibi kadın ve erkek göçmenler Türkçe öğrenirken benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Göçmenler karşılaştıkları sorunlara Türkçe eğitim veren bir kursa gitmek, Google uygulamalarından yararlanmak, okuma etkinlikleri yapmak ve sözlükten yararlanmak gibi çözümler üretmektedir.

Göçmenler Türkçe öğrenirken yazma becerisine yönelik karşılaştıkları sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Tablo 6. Göçmenlerin Yazma Becerisini Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

Dil Becerisi	Karşılaşılan Sorunlar	Göçmenlerin ürettiği çözüm önerileri	K.Y.G		E.Y.G	
			%	f	%	f
Yazma	<i>Sesli harfleri karıştırıyorum</i>	<i>Daha fazla yazma etkinliği yapıyorum.</i>	%100	9	%100	14
	<i>Ekleri doğru kullanıp kullanmadığımdan emin olamıyorum.</i>		%100	9	%100	14
	<i>Bazen kelime bilmemekten ötürü kendimi yazılı olarak ifade ederken zorluk yaşıyorum.</i>	<i>Öğretmenimden yardım alıyorum.</i>	%100	9	%100	14
	<i>Yüklem yazarken güçlükle karşılaşıyorum. (Arapça-Türkçe cümle yapılarının farklı olması.)</i>		%100	9	%100	14

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 6 incelendiğinde, yazma becerisini öğrenirken kadın ve erkek göçmenler sesli harfleri karıştırmak, ekleri doğru yerde kullanamamak, kelime bilmemek ve Türkçe cümle yapısının farklı olmasından kaynaklı sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Tablo 6'da görüldüğü gibi kadın ve erkek göçmenler Türkçe öğrenirken benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Göçmenler karşılaştıkları sorunlara yazma etkinliği yapmak ve öğretmenlerinden yardım almak şeklinde çözümler üretmektedir.

Suriyeli göçmenler yeni bir kelime öğrenirken karşılaştıkları sorunları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

Tablo 7. Suriyeli Göçmenlerin Kelime Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

	Karşılaşılan Sorunlar	Göçmenlerin ürettiği çözüm önerileri	K.Y.G		E.Y.G		Ç.Y.G	
			%	f	%	f	%	f
Kelime Öğrenme	<i>Harflerin yerlerini karıştırıyorum.</i>	<i>Yazarak, okuyarak sık sık tekrarlar yapıyorum.</i>	%100	9	%100	8	-	-
	<i>Öğrendiğim kelimeleri hatırlamakta güçlük çekiyorum.</i>	<i>Doğru telaffuz için kelimeyi birçok kez sesli söylüyorum.</i>	%100	9	%100	8	-	-
	<i>Bir kelimenin birden fazla anlama gelmesi, farklı kullanım şekilleri olması kelime öğrenme sürecimi olumsuz etkiliyor.</i>	<i>Öğretmenimin verdiği ödevleri düzenli olarak yapıyorum.</i>	%100	9	%100	8	-	-
	<i>Kelimeye bir ek geldiğinde anlamında nasıl bir değişiklik olduğunu fark etmede zorluk çekiyorum.</i>	<i>Bilmediğim kelime duyduğum zaman onun anlamını öğreniyorum ve aklımda tutuyorum.</i>	%100	9	%100	8	-	-
	<i>Kelimedeki sesli harf sayısı fazla ise öğrenmek benim için daha zor oluyor.</i>	<i>Televizyon izlemem kelime öğrenmemi olumlu yönde etkiliyor.</i>	%100	9	%100	8	-	-

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 7 incelendiğinde, kelime öğrenirken yetişkin göçmenlerin harflerin yerini karıştırmak, öğrendiği kelimeleri belirli bir zaman geçtikten sonra hatırlamakta zorlanmak, kelimelerin birden fazla anlamını öğrenmekte güçlük çekmek, eklerin kelimelerin anlamını nasıl etkilediğini bilmemek ve sesli harflerin çok olduğu kelimeleri hatırlamakta zorlanmak gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Göçmenler karşılaştıkları sorunlara tekrar etmek, düzenli ödev yapmak ve dinleme etkinliklerinde bulunmak gibi çözümler üretmektedir.

Tablo 8. Suriyeli Göçmenlerin Sözlü ve Yazılı İletişim Becerilerinde Yaşadıkları Probleme Göre Dağılımları

Sözlü iletişim becerilerinde yaşanan problemin cinsiyete göre dağılımı	K.Y.G		E.Y.G	
	%	f	%	f
<i>Dinleme becerisini öğrenirken daha fazla problem yaşadım.</i>	%66	6	-	-
<i>Konuşma becerisini öğrenirken daha fazla problemle karşılaştım.</i>	%22	2	%100	8
<i>Dinleme ve konuşma becerisini öğrenirken aynı düzeyde problem yaşadım.</i>	%11	1	-	-
Yazılı iletişim becerisinde yaşanan problemin cinsiyete göre dağılımı	%	f	%	f
<i>Yazma becerisini öğrenirken daha fazla problem yaşadım.</i>	%30	3	%35	3
<i>Okuma becerisini öğrenirken daha fazla yaşadım.</i>	%60	6	%65	5

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 8 incelendiğinde, erkek göçmenler dinleme becerisini; kadın göçmenlerin %66'sı konuşma becerisini öğrenmenin daha kolay olduğunu düşünmektedir. Kadın göçmenlerin %11'i her iki beceride eşit derecede zorlanmaktadır. Kadın göçmenlerin %30'u yazma, %60'ı okuma becerisini; erkek göçmenlerin %35'i yazma, %65'i okuma becerisini öğrenmenin daha zor olduğunu düşünmektedir. Tablo 8'de görüldüğü gibi kadın ve erkek göçmenler okuma-yazma becerileri arasında en fazla okuma becerisinde zorlanmaktadır. Ancak dinleme-konuşma becerileri karşılaştırıldığında kadın göçmenler dinleme erkek göçmenler konuşma becerisinde daha fazla zorlanmaktadır.

1.3. Suriyeli Göçmenlerin Türkçeyi Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Bulgular

Tablo 9. Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar

	Karşılaşılan Sorunlar	K.Y.G		E.Y.G	
		%	f	%	f
Bireysel Sorunlar	<i>Küçük çocuklarım var. Onlarla ilgileniyorum. Çalışmak için zaman bulamıyorum.</i>	%55	5	-	-
	<i>Ev işleri çok zamanımı alıyor. Dil öğrenmeye yeterince zaman ayıramıyorum.</i>	%55	5	-	-
	<i>İşe gidiyorum. Ders çalışmak için zaman bulamıyorum.</i>	-	-	%75	6
	<i>Türkiye'ye geledi beş yıl olmasına karşın Türkçe öğrenmek konusunda ihmalkâr davrandım.</i>	%75	9	-	-
Sosyal Sorunlar	<i>Konuşurken hata yapmaktan korkuyorum. Bu nedenle sosyal yaşamda olabildiğince az konuşuyorum.</i>	%65	6	-	-
	<i>Türkçe konuşabileceğim Türk arkadaşlarım yok. Pratik yapma imkânına sahip değilim.</i>	%65	6	%50	4
	<i>Türkçe konuşurken insanların bana gülmesi beni çok rahatsız ediyor.</i>	%45	4	-	-
Ekonomik Sorunlar	<i>Maddi imkânsızlıklardan ötürü kursa gelemedim.</i>	%75	9	%50	4
Eğitim Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar	<i>Öğretmenim yeterince ödev vermiyor ve verdiği ödevlerin kontrolünü yapmıyor.</i>	-	-	%37	3

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 9 incelendiğinde, yetişkin göçmenlerin Türkçe öğrenirken bireysel, sosyal ve ekonomik sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Kadın göçmenlerin %55'inin ev işleri ve çocuk bakımını üstlendikleri belirlenmiştir. Erkek göçmenlerin %70'i ise bir işte çalıştıkları için dil öğrenmeye ayıracak zaman bulamamaktadır. Kadın göçmenlerin %65'i ve erkek göçmenlerin %50'si Türk arkadaşları olmadığı için pratik yapmakta zorlanmaktadır. Ayrıca kadın göçmenlerin %45'i Türkçe konuştukları zaman yanlış bir şey söylediklerinde insanların onlara gülmesinden tedirgin olmaktadır. Tablo 9'da görüldüğü gibi kadın ve erkek göçmenlerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar

farklıdır. Kadın göçmenler ev işleri ile uğraştıkları, erkek göçmenler işte çalıştıkları için ders çalışmak için zaman bulamamaktadırlar. Kadın göçmenler sosyal sorunlar, erkek göçmenler eğitim sisteminden kaynaklı sorunlarla daha fazla karşılaşmaktadırlar. Ekonomik sorunlar her iki grup için Türkçeyi öğrenmelerine engel teşkil etmektedir.

1.4. Suriyeli Göçmenlerin Okul Dışında Türkçeyi En Fazla Nerelerde ve Hangi Amaçla Kullandıklarına İlişkin Bulgular

Tablo 10. Göçmenlerin Türkçeyi Okul Dışında Kullanım Yerleri ve Amaçları

Göçmenlerin Okul dışında Türkçeyi kullandıkları yerler	Türkçe Kullanma Amaçları	K.Y.G		E.Y.G	
		%	f	%	f
<i>Okul, hastane, sağlık ocağı, belediye gibi kurumlarda kullanıyorum.</i>	<i>Resmi işlemlerini yapmak için kullanıyorum.</i>	%33	3	%57	8
<i>Sokakta, pazar ve markette Türkçe konuşuyorum.</i>	<i>Alışveriş yapmak, günlük ihtiyaçlarını karşılamak için Türkçe konuşuyorum.</i>	%100	9	%100	8
<i>İş yerinde Türkçe konuşuyorum.</i>	<i>İş verenim ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için Türkçe konuşuyorum.</i>	-	-	%100	8
<i>Evimde Türkçe konuşuyorum.</i>	<i>Çocuklarımın öğrenmesi için Türkçe konuşuyorum.</i>	%55	5	-	-
<i>Evimde Türkçe konuşuyorum.</i>	<i>Tekrarlar yapmak için Türkçe konuşuyorum.</i>	%33	3	%50	4

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 10 incelendiğinde, kadın göçmenlerin %33'ü, erkek göçmenlerin %57'si devlet kurumlarında işlemlerini yapmak için; kadın ve erkek göçmenler sokak, pazar ve markette ihtiyaçlarını karşılamak için; erkek göçmenler iş yerinde iletişim kurmak için; kadın göçmenlerin %55'i evde çocuklarına Türkçe öğretmek için; kadın göçmenlerin %33'ü ve erkek göçmenlerin %50'si tekrarlar yapmak için Türkçe konuşmaktadır.

1.5. Suriyeli Göçmenlerin Eğitim Kurumlarında Verilen Türkçe Derslerinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Göçmenler eğitim kurumunda ve okulda verilen Türkçe derslerinin Türkçe öğrenmeleri için yeterli olduğunu düşünmektedir. Ancak bazı ilave etkinliklerinin yapılmasının kendileri için faydalı olacağına inanmaktadır.

Tablo 11. Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Öğrenmelerinde Türkçe Derslerinin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Türkçe Derslerine Yapılabilecek İlaveler	K.Y.G		E.Y.G	
	%	f	%	f
<i>Gramer kurallarını öğrenirken öğretmenin önce Arapça bir açıklama yapmasının benim için daha faydalı olacağını düşünüyorum.</i>	%33	3	-	-
<i>Ders saatlerinin artırılmasının Türkçe öğrenmeyi kolaylaştıracağını düşünüyorum.</i>	-	-	%62	5
<i>Gramer kurallarına ağırlık verilmemesinin ve dört temel dil becerisine yönelik etkinliklerin yapılmasının benim için daha faydalı olacağını düşünüyorum.</i>	%44	4	-	-

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 11 incelendiğinde, kadın göçmenlerin %33'ünün gramer kurallarını öğrenirken Arapça açıklama yapılmasını, %44'ünün derslerde daha fazla etkinlik yapılmasını istedikleri görülmektedir. Erkek göçmenlerin %35'i ders saatlerinin artırılmasının kendileri için daha faydalı olacağına inanmaktadır.

1.6. Suriyeli Göçmenlerin Kullandıkları Ders Kitaplarının ve Eğitim Veren Öğretmenlerinin Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Göçmenler, kendilerine ders veren öğretmenlerin ve derste kullandıkları kitapların Türkçe öğrenmeleri için yeterli olduğunu düşünmektedir. Ancak ders kitaplarında yapılacak bazı değişikliklerin, öğretmenlerinin yapacağı birtakım etkinliklerin kendileri için faydalı olacağına inanmaktadırlar.

Tablo 12. Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Öğrenmelerinde Öğretmenlerinin ve Ders Kitaplarının Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Ders Kitaplarına Yapılabilecek İlaveler	Kadın		Erkek	
	%	f	%	f
<i>Kitaptaki diyalogların yetersiz olduğunu düşünüyorum. Konuşma etkinliklerine yer verilmesinin günlük yaşamda iletişim kurmanı ve kendimi daha rahat ifade etmemi kolaylaştıracağına inanıyorum.</i>	-	-	%37	3
<i>Okuma parçalarının artırılmasını istiyorum.</i>	%45	4	-	-
<i>Ders kitabındaki dinleme metinlerinin yetersiz olduğunu ve daha fazla metne yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.</i>	%55	5	%37	3
<i>Öğretmenin kelime ödevleri vermesini ve ödevleri yapıp yapmadığını kontrol etmesini istiyorum.</i>	-	-	%45	4

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 12 incelendiğinde, kadın göçmenlerin %45'i ders kitaplarındaki okuma parçalarının, %55'i dinleme metinlerinin; erkek göçmenlerin %37'si ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin az olduğunu düşünmektedir ve bu etkinliklerin artırılmasını istemektedir. Erkek göçmenlerin %45'i öğretmenlerinin kendilerine kelime öğrenmelerini kolaylaştıracak etkinlikler vermesini istemektedir.

1.7. Suriyeli Göçmenlerin Öğretmenlerinin/Sınıf Arkadaşlarının Kendilerine Olan Yaklaşımlarına Yönelik Bulgular

Tablo 13. Suriyeli Göçmenlerin Öğretmen ve Sınıf Arkadaşlarının Kendilerine Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular

Öğretmen ve Sınıf Arkadaşlarının Göçmen Öğrencilere Yaklaşımları	Kadın		Erkek	
	%	f	%	f
<i>Sınıf arkadaşlarının göçmen olmasının kendim için avantaj olduğunu düşünüyorum.</i>	%100	9	100	8
<i>Benzer problemlerle karşılaştığımız için birbirimize destek oluyoruz.</i>	%100	9	100	8
<i>Birlikte çalışma ve pratik yapma imkânına sahibiz.</i>	%100	9	100	8
<i>Öğretmenimin yaklaşımından memnunum. Dil öğrenme sürecinde karşılaştığım bütün problemlere öğretmenlerim çözüme üretmeye çalışmaktadır.</i>	%100	9	100	8

(K.Y.G: Kadın Yetişkin Göçmen, E.Y. G: Erkek Yetişkin Göçmen)

Tablo 13 incelendiğinde, göçmenlerin sınıf arkadaşlarının da göçmen olma durumunun kendilerine avantaj sağladığı görülmektedir. Göçmenler öğretmenlerinin kendilerine olan yaklaşımından da son derece memnundur.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın amacı Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek olarak belirlenmiştir. 17 kişi ile yapılan görüşmeler sonunda elde edilen ilk bulguya göre Suriyeli göçmenler sokakta, çarşıda ve pazarda ihtiyaçlarını karşılamak; Türk arkadaşları ile anlaşabilmek için Türkçe öğrenmek istemektedirler. Ayrıca kadın göçmenler evde çocuklarına Türkçe öğretebilmek; erkek göçmenler iş yerinde patronu ve çalışma arkadaşları ile anlaşabilmek için Türkçe öğrenmek istemektedirler. Kadın ve erkeğin toplum içerisindeki görev dağılımlarının farklı olması cinsiyetler arasında dil öğrenme sebeplerine yönelik farklılıklar yaratmıştır. Bu bağlamda cinsiyet faktörünün Türkçe öğrenme nedenlerini etkilediği söylenebilir. Bölükbaş (2016) Suriyeli mültecilerin dil ihtiyaçlarını analiz ettiği çalışmasında göçmenlerin Türkiye'de üniversite okumak, Türkiye'de hayatlarını

devam ettirebilmek, Türkiye’de iş bulmak, resmî kurumlarda işlerini daha rahat halledebilmek, iş yerlerinde daha iyi iletişim kurabilmek için; Biçer ve Alan (2017) Suriyeli öğrencilerin eğitim alabilmek ve Türkiye’de yaşamak için Türkçe öğrenmek istediklerini tespit etmiştir. Araştırmadan elde edilen ilk bulguların diğer araştırmalardan elde edilen bulgularla aynı doğrultuda yer aldığı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen ikinci bulguya göre yetişkin göçmenler dört temel dil becerisini öğrenirken benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Göçmenlerin dinleme becerisi öğrenirken karşılaştıkları zorluklar hızlı konuşmaları anlayamama, bazı kelimelerin anlamını ve eklerin görevlerini bilmeme, sesli harfleri karıştırma ve kalıplaşmış ifadelerin anlamını bilmeme; konuşma becerisini öğrenirken karşılaştıkları zorluklar dil bilgisi kurallarını yeterince bilmeme, kelime bilmemek, Arapça-Türkçe cümle yapılarının farklı olması, ekleri görevlerine uygun kullanamamak; okuma becerisini öğrenirken karşılaştıkları zorluklar sesli harfleri karıştırmak, uzun cümleleri anlayamamak, eş sesli kelimelerin ve benzer şekilde bazı kelimelerin anlamını bilmemek; yazma becerisini öğrenirken karşılaştıkları zorluklar sesli harfleri karıştırmak, ekleri doğru yerde kullanamamak, kelime bilmemek; kelime öğrenirken karşılaştıkları zorluklar harflerin yerini karıştırmak, öğrendiği kelimeleri belirli bir zaman geçtikten sonra hatırlamakta zorlanmak, kelimelerin birden fazla anlamını öğrenmekte güçlük çekmek, eklerin kelimelerin anlamını nasıl etkilediğini bilmemek ve sesli harflerin çok olduğu kelimeleri hatırlamak olarak tespit edilmiştir. Göçmenlerin Türkçe öğrenme sürecinde karşılaştıkları problemler; Arapça-Türkçe cümle yapılarının farklı olması, sözcük dağarcığının yetersizliği, sesli harfleri karıştırma, ekleri doğru yerde kullanamama olduğu görülmektedir. Göçmenler karşılaştıkları bu problemleri ortadan kaldırmak için boş vakitlerinde tekrarlar yapmak, Google’da yer alan uygulamaları kullanmak, öğretmenlerinden yardım almak gibi çözümler üretmektedirler.

Candaş Karababa (2009) Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında anadillerin ses ve abecesinin farklılığından, eklerin kullanımından, özne-yüklem uyumundan, kalıp sözlerin öğrencinin ana dilinde karşılığının olmamasından veya başka biçimde ifade ediliyor olmasından kaynaklanan sorunlarla karşılaştığını; Erdem ve diğerleri (2017) Suriyeli öğrencilerin okuduğunu anlamada zorluk çekme, kendilerini ifade konusunda yetersiz kalma, doğru sözcükleri kullanamama, telaffuz sıkıntıları, sözcük hazinesinin yetersizliği, alfabe farkı nedeniyle yazma sıkıntıları, terimlere yönelik sıkıntılar, Türkçe konusunda model bulamama, konuşma sıkıntıları yaşadıklarını tespit etmiştir. Ünal ve diğerleri (2018) Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenme süreçlerinde, dil becerilerine yönelik karşılaştıkları sorunların başında Türkçe dil bilgisinin yani cümle yapısının farklı olması, kelimelerin öğrenilememesi, kitaplardaki Türkçe ile sosyal hayatta konuşulan dilin farklı olması, konuşmakta zorlanılması, Türkçe kelimeleri ve harfleri telaffuz etmekte zorlanmanın geldiğini; Boylu ve Işık (2020) yöresel ağız özelliklerinin öğrencilerin telaffuzlarını olumsuz etkilediğini tespit etmiştir. Araştırma kapsamında göçmenlerin dil becerilerini öğrenirken karşılaştıkları problemlere yönelik elde edilen bulgular alanyazındaki diğer araştırmalardan elde

edilen bulgularla örtüşmektedir. Ana dillerin ses ve abecesinin farklı olması, Arapça-Türkçenin cümle dizimindeki farklılıklar, sözcük hazinesindeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar göçmenlerin dört temel dil becerilerini öğrenirken sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Konuşma ve dinleme becerilerini öğrenirken erkek göçmenlerin konuşma, kadın göçmenlerin ise dinleme becerisinde sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte; okuma ve yazma becerilerini öğrenme süreçlerinde kadın ve erkek göçmenler, okuma becerisinde daha fazla problemle karşılaşmaktadır. Bölükbaş (2016) yaptığı çalışmada göçmenlerin en fazla konuşma becerisini öğrenirken zorluk yaşadıklarını, Yağmur Şahin vd. (2013) yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaç algılarını tespit ettiği çalışmada öğrencilerin sınıf içerisinde en çok ihtiyaç duyduğu becerinin konuşma becerisi olduğunu tespit etmiştir. Biçer ve Alan (2017) yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik yaptığı çalışmada öğrencilerin konuşma becerisini öğrenmeye daha fazla ihtiyaç duyduklarını; Boylu ve Işık (2020) Suriyeli mültecilerin Türkçe öğrenme süreçlerine yönelik öğretmen görüşlerine başvurduğu çalışmada öğrencilerin dört temel dil becerisine yönelik başarı durumlarına ilişkin elde edilen bulgulardan hareketle öğrencilerin okuma ve dinleme becerisinde iyi fakat konuşma ve yazma becerilerinde zayıf olduğunu tespit etmiştir. Erkek göçmenlerin konuşma becerisini öğrenirken daha fazla zorluk yaşadıklarına ilişkin bulgu diğer çalışmalardan elde edilen bulgularla örtüşmektedir ancak kadın göçmenlerin dinleme becerisini öğrenirken daha fazla problemle karşılaştıklarını ifade etmeleri; göçmenlerin yazma becerisini öğrenmenin çok daha kolay olduğunu düşünmeleri alanyazınla örtüşmeyen bulgulardır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bireyler Türkçeyi sosyal yaşamlarında rahat iletişim kurabilmek için öğrenmektedir. Akademik kaygıları olmayan göçmenlerin dil öğrenmekteki en önemli amaçları günlük yaşamlarındaki iletişimlerini sorunsuz geçirmektir. Yazma becerisini yol tarifi, adres bilgilerini paylaşmak gibi basit işlemlerde aktif olarak kullanılmaktadırlar. Kursta öğrendikleri okuma ve yazma becerileri onların günlük yaşamlarını devam ettirmeleri için yeterli olmaktadır.

Araştırmadan elde edilen üçüncü bulguya göre göçmenler, Türkçe öğrenirken bireysel (ders çalışmak için zaman bulamamak, göçmenlerin ev işleri, iş hayatı, çocuk bakımı, bireysel ihmalkârlık, hata yapmaktan korkma), sosyal (Türk arkadaşlar edinmemek, hata yapma kaygısı nedeniyle insanlarla Türkçe konuşmama), ekonomik (maddi zorluklar) ve sistemden kaynaklanan sorunlarla karşılaşmaktadır. Kadın göçmenler bireysel, erkek göçmenler ise sosyal sorunlara daha fazla maruz kalmaktadır. Sosyal yaşamdaki rol dağılımları, dil öğrenme sürecinde cinsiyetler arasında karşılaşılan problem türlerinde farklılıklar yaratmıştır. Sosyal sorunlar, Suriyeli göçmenlerin daha fazla sorun yaşadığını boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle konuşma sırasında yanlış telaffuz gerçekleştirme veya konuşurken hata yapma korkuları özellikle araştırmaya katılan Suriyeli göçmenlerin başlıca yaşadıkları korkularını oluşturmak-

tadır. Konuşurken hata yapma ve alay edilme korkusu nedeniyle göçmenler Türkçeyi oldukça az kullanmakta ve telaffuz konusunda sorun yaşamaktadırlar. Alan yazın incelendiğinde Moralı (2018) Suriyeli mültecilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken telaffuzdan ve ünlü-ünsüz harfleri karıştırmaktan kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir. Ünal ve diğerleri (2018) Suriyeli göçmenlerin Türkçe konuşma sırasında yanlış yapmaktan korkma, yanlış yaptığında alay edilme korkusu ve utanma duygusunun olması ve özgüven eksikliğinden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir. Araştırmanın bu bulgusu alan yazınla örtüşmekle birlikte korku ve utanma duygusunu sadece kadın göçmenlerin yaşadığı, erkek göçmenlerin böyle bir problemle karşılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen dördüncü bulguya göre göçmenler, Türkçeyi günlük yaşamları içerisinde resmi kurumlarda; sokak, market, pazar gibi sosyal ortamlarda; iş yerlerinde ve evlerinde konuşmakta ve kullanmaktadırlar. Ünal ve diğerleri (2018) yaptığı araştırmada benzer bulguya ulaşmış, Suriyeli göçmenlerin okul dışında Türkçeyi arkadaşlarıyla iletişim kurmak, iş hayatlarında, alışveriş yapmak, ulaşım süreçlerinde, devlet kurumlarında ve günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıklarını tespit etmiştir. Araştırmanın bu bulgusu da alan yazındaki diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen beşinci ve altıncı bulgulara göre göçmenler, eğitim kurumlarında ve okullarda verilen Türkçe derslerinin, ders kitaplarının ve öğretmenlerin Türkçeyi öğrenmeleri adına yeterli olduğunu ancak bazı iyileştirmelerinin yapılmasının daha faydalı olacağını düşünmektedirler. Suriyeli göçmenler; Türkçe öğrenme süreçlerinde gramer kurallarını öğrenirken öğretmenin önce Arapça bir açıklama yapmasının, ders saatlerinin artırılmasının ve temel dil becerilerini geliştirecek etkinliklere ağırlık verilmesinin kendileri için daha faydalı olacağını; ders kitaplarını değerlendirmelerine yönelik elde edilen bulguya göre ise kelime öğretimi-konuşma-dinleme etkinliklerinin ve okuma parçalarının artırılması gerektiğini dile getirmektedirler. Göçmenlerin Türkçe öğrenmek istemelerinin nedenlerinin başında sosyal yaşamlarında kendilerini ifade etmek istemeleri gelmektedir. Bu nedenle konuşma-dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin sınıf içindeki uygulamalarda ve ders kitaplarında daha fazla kullanılması gerektiğini düşünmektedirler. Güven ve Özbilen (2020) yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ders kitapları hakkındaki görüş ve önerilerini (İstanbul Türkçe Öğrenim Seti) tespit ettiği araştırmasında öğrencilerin öğrenim setindeki örneklerin yeterli olduğunu düşündüklerini; Özbal ve Genç (2019) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında dinleme becerisi alanında kullanılan araştırmaların diğer becerilere yönelik araştırmalarla sayıca karşılaştırıldığında, dinleme becerisine yönelik olanların arka planda kaldığını; Şimşek (2016), İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti ve Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti'nde yer alan dinleme etkinliklerinin de diğer beceri etkinliklerine göre daha az olduğunu tespit etmiştir. Araştırmanın bu bulgusu alan yazındaki diğer araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen yedinci bulguya göre göçmenler, sınıf arkadaşlarının göçmen olmasının kendileri için büyük bir avantaj olduğunu düşünmektedir. Temiz (2020)'in yaptığı araştırmada göçmen ve mülteci öğrenciler Türkçe bir sözcüğü veya kavramı yanlış söylediklerinde Türk arkadaşlarının gülerek tepki verdiklerini ve yanlışlarını düzeltmek için yardımcı olmadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada öğretmenler, göçmen ve mülteci öğrencilerin sınıf denkleğinin tam olarak yapılamamasından kaynaklı sınıfa uyum sorunları yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu araştırmanın bulgularından da hareket edilerek göçmenlerin sınıf arkadaşlarının göçmen olmasının onlar için bir avantaj gibi görüldüğünü söylemek mümkündür. Ancak sınıfta Türk öğrencilerin varlığı göçmenlerin dil pratiğı yapmalarında onlara yardımcı olacak bir durumdur. Araştırmaya katılan grubun Türk öğrencilerin de olduğu bir sınıfta eğitim alma şansına sahip olmamasından dolayı bulunduğu koşulları avantaj olarak değerlendirdiklerini söylemek mümkündür.

Öneriler

1. Ders içi/ders dışı uygulamalar, devlet desteğı ve sosyal uyum programlarıyla Suriyeli göçmenlerin karşılaştığı bireysel, sosyal ve ekonomik sorunların ortadan kaldırılmasına yardımcı olunabilir.
2. Suriyeli göçmenlerin Türkçe öğrenmesine yönelik hazırlanan ders araç-gereçlerinde konuşma ve dinleme becerilerine yönelik daha fazla etkinliğe yer verilebilir.
3. Suriyeli göçmenlerin dil becerilerini kazanmalarına olumlu yönde katkıda bulunabilecek ve dil pratiğı yapabilecekleri çok uyaranlı ve çok kültürlü eğitim ortamları hazırlanabilir.

Kaynakça

- Akaydın, Ş. ve Çeçen, M. A. (2015). Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178), 183-198.
- Akış, İ. (2009, 6-7 Mart). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili ana sorunlar [Sözlü bildiri]. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yeni Çalışmalar: VIII Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu*, Ankara.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1- 15.
- Biçer, N. ve Alan, Y. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyelilerin ihtiyaçlarına yönelik bir eylem araştırması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(3), 1-17.
- Boylu, E. ve Işık, P. (2020). Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı illerde Türkçe öğrenme süreçleri üzerine öğretmen görüşleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 1113-1128.

Suriyeli Göçmenlerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar

- Bölükbaş, F. (2006). Suriyeli mültecilerin dil ihtiyaçlarının analizi: İstanbul örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46), 21-31.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 6(3), 1357-1367.
- Bulut, S., Kanat Soysal, Ö. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7 (2), 1210-1238.
- Candaş Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Demir, C. ve Yapıcı, M. (2007). Ana dili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, IX(2), 177-192.
- Emin, M. N. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi. Analiz. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı - SETA. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki_suriyeli_cocukların_educatimi_-_pdf.pdf adresinden 15 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Erdem, M. D., Kaya, İ ve Yılmaz, A. (2017). Örgün eğitim kapsamındaki Suriyeli çocukların eğitimleri ve okul yaşantıları hakkında öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 463-476.
- Gözübüyük Tamer, M. (2020). Mülteci ve sığınmacı yetişkinlere sunulan Türkçe dil öğretiminin halk eğitim merkezi öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi (Trabzon Örneği). *Karadeniz Araştırmaları*, XVII(65), 97-115.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19 (2), 167-176.
- Güven, A. Z. ve Özbilen, U. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ders kitapları hakkındaki görüş ve önerileri (İstanbul Türkçe Öğrenim Seti). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 80-91. DOI: 10.29000/rumelide.808242.
- Karababa, Z. ve Çalışkan, G. (2012). Teacher competencies in teaching Turkish as a foreign language. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70(2013), 1545-1551.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1428-1448.
- Özbal, B. ve Genç, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında dinleme becerisi alanında kullanılan alıştırmaların değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 197-212.
- Tabak, G. ve Göçer, A. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde a1-c1 düzey dinleme etkinliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6 (3), 400- 411.

- Temiz, D. N. (2020). Göçmen ve mülteci öğrencilere Türkçe öğretiminde okulda yapılan oryantasyon çalışmalarının rolü. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 2(2).
- Tosun, C. (2005). Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretilmesi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 22-28.
- Uslu, A. ve Öztürk, T. (2019). Türkiye'de geçici koruma statüsünde olan Suriyeli yetişkinlere verilen dil eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeri [The role of information and communication technologies in teaching Turkish as a foreign language for syrian adults with temporary protection status]. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi/Journal of Information and Communication Technologies*, 1(1), 57-77.
- Ünal, K., Taşkaya, S. M. ve Ersoy, G. (2018). Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 4(2), 134-149. <https://orcid.org/0000-0002-2192-4523>
- Yağmur Şahin, E. İşcan, A. Kana, F. ve Koçer, Ö. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaç algıları: Betimsel bir durum çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (4), 1185-1198. doi: 10.9761/JASSS996
- Yavuz, G. (2016). Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe öğretim seti dinleme etkinliklerinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel bir araştırma tekniği olarak görüşme. *Social Sciences Studies Journal*, 6 (56), 547-552. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2099>